

Liite valtionavustuksen maksatushakemukseen

Hanke: **LAPSYKE - Lasten ja nuorten psykososiaalisten erityispalvelujen seudullinen kehittäminen Lapissa**

Hankkeen tunnistus: **018/TRO/KH/2007**

Hankkeen toteutuminen suhteessa hankesuunnitelmaan ajalla 1.4. 2009 – 31.10.2009

Tavoitteet 1 – 2 :

IP-videoneuvottelukokeiluja laajennetaan ja kehitetään sisällöllisesti niin, että psykososiaalisissa palveluissa videoneuvottelua osataan käyttää ja käytetään sekä konsultaatioissa ja työnohjauksessa että asiakastyössä. Luodaan videokonsultaation eri yksiköiden välille toimintamalli.

Palvelujärjestelmän kehittämisessä hyödynnetään IP-videoneuvottelun käyttökokemuksia ja soveltamismahdollisuuksia.

Suunnitelma:

- **Lastenpsykiatrian konsultaatio kuntien psykologeille ja/tai perheneuvoloille**
- **Nuorisopsykiatrian konsultaatio yksityiseltä tai nuorisopsykiatrian poliklinikalta**
- **Videokonsultaatioita asiantuntijapalkkioihin varatun määrärahan puitteissa**
- **Erityistyöntekijä perustason työntekijöiden tueksi**
- **Perhetyöntekijöiden seudulliset ja alueelliset vertaisverkostot videoneuvottelua hyödyntäen, mahdollisuuksien mukaan myös muille työntekijöille**

Toteutus maksatushakemuskaudella:

Työntekijöiden keskinäinen yhteydenpito ja vertaiskonsultaatio videoneuvottelulla

- ◆ Tunturi-Lapin psykologien tiimikokoukset jatkuneet myös tämän kauden aikana vaikka kesäaikana ei kokoontumisia lomien vuoksi ollut. Syksyllä Kolarin psykologi jäi yhteysongelmien vuoksi pois

Tunturi-Lapin psykologit tekevät osittain perheneuvolatoista työtä. He voivat jakaa osaamistaan videoneuvottelun avulla. Näin säästetään aikaa ja rahaa kun ei tarvitse matkustaa pitkiä välimatkoja tapaamisiin. Psykologit ovat pyrkineet kokoontumaan virtuaalisesti kuukausittain, mutta yhteisten aikojen löytäminen kiireisessä työssä on tuottanut ajoittain vaikeuksia. Virtuaalikokoontumisia on ollut syksystä 2008 alkaen lähes kuukausittain, yhteensä 11 kertaa. Vaikka teknisiä ongelmia on ollut melko paljon, ovat psykologit kokeneet videotapaamiset mielekkäinä ja aikovat jatkaa niitä.

Lastenpsykiatrian konsultaatiot

- ◆ Lapin sairaanhoitopiirin lastenpsykiatrian ylilääkäriltä ostettuja videokonsultaatiota Tunturi-Lapin psykologeille lapsen psyykkisen tilanteen arviointiin ja hoitosuunnitteluun on jatkettu edelleen. Samalla kehitetty yhteistä arviointia lastenpsykiatrian ja perustason kesken. Arvioinnissa on käytetty Achenbachin lomakkeistoa. Osaan konsultaatioista on osallistunut vanhemmat/vanhempi

ja lapsi sekä muuta työntekijäverkostoa. Sisällöllisesti etäkonsultaatio videoyhteydellä on onnistunut hyvin tai erinomaisesti. Teknisesti yhteys on vaihdellut heikosta hyvään. Aloitetta on tehty myös muihin kuntiin ja neuvottelut videokonsultaation toteutuksesta on käyty kevään ja syksyn aikana Kemijärven, Ranuan ja Sodankylän kanssa.

Erityistyöntekijän konsultaatiot ja etäasiakastyö

- ◆ Hankkeessa 1.9. 2008 – 30.6. 2009 työskennellyt erityistyöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja-psykoterapeutti on antanut etäkonsultaatioita lähinnä perhetyöntekijöille, jonkin verran terveydenhoitajille ja oppilashuollon henkilöstölle. Etäkonsultaatioita työntekijöille on ollut yhteensä 11. Näistä osa ryhmäkonsultaatioita eri kuntien perhetyöntekijöille. Konsultaatioiden toteuttamista vaikeuttivat erityisesti kevään 2009 aikana verkko-ongelmat ja muut tekniset ongelmat ja osin siksi etäkonsultaatioiden määrä jäi vähäiseksi. Erityistyöntekijä antoi konsultaatiota enemmän puhelimitse tai paikan päällä ja teki myös parityötä perustason työntekijän kanssa.

Erityistyöntekijä käytti videoyhteyttä myös asiakastyössä. Henkilökohtaisissa tapaamisissa aloitettua työskentelyä jatkettiin videoneuvottelun avulla 4 asiakkaan kanssa. Tekniset ongelmat haittasivat työskentelyä, mutta asiakkaat samoin kuin työntekijä kokivat välineen sopivan hyvin terapeuttiin keskusteluihin.

Lapin perheklinin etämenetelmäohjaus

- ◆ Lapin perheklinin psykiatrilta ostettiin narratiivisen työtavan käytöstä koulutusta ja ohjausta perheneuvoloiden työntekijöille. Tähän liitettiin etäpaikkakunnille videoneuvotteluna toteutettu käytännön asiakastilanteiden reflektointi ja ohjaus. Etäohjausta järjestettiin 2 kertaa. Ensimmäisellä kerralla tekniikka ei toiminut.

Yhteistyö Lapin ensi- ja turvakodin kanssa

- ◆ Lapin ensi- ja turvakodilla annettiin käyttöön videoneuvotteluohjelma ja laitteet huhtikuusta syyskuun 2009 loppuun. Tarkoitus oli että ensi- ja turvakodin palveluihin, kuten kriisipalvelu, perhetyö, miestyö, voitaisiin liittää etäkonsultaatio – ja ohjaus. Kokeiluja on jonkin verran ollut lähinnä miestyössä. Vaikka käyttö jäi vähäiseksi, on nyt luotu pohja ja asenteellinen valmius ja ensi- ja turvakodille on hankittu oma videoneuvottelulisenssi. He aikovat jatkaa tuotekehittelyä videoneuvottelun käytössä eri palveluissa.

Perheneuvolan etäasiakastyö

- ◆ Rovaniemen perheneuvolaan asennettiin videoneuvotteluohjelma oheislaitteineen tarkoituksena saada kokemusta etäasiakastyöstä Ranualla ja/tai syrjäkylille. Asiakkaan kotikoneelle suunniteltu yhteys ei toteutunut puutteellisten verkko-yhteyksien vuoksi ja siksi asiakas on joutunut menemään Ranuan terveystakeskukseen, kokemusta saatiin etätyöskentelystä yhden tapaamisen osalta.

Tavoite 3:

Kehitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa nuorten moniammatillista varhaisen tuen mallia ensisijaisesti Rovaniemen kaupungissa:

Suunnitelma:

Palkataan työntekijä 9 kuukaudeksi alkaen elokuusta 2009, tarkoituksena jalkautua yläkouluille vahvistamaan oppilashuollon monialaista asiantuntijuutta mielenterveystyön osaamisella ja kehittää yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Toteutus maksatushakemuskaudella:

◆ Mielenterveystyöntekijä yläkouluilla

Syyslukukauden ajan yläkoulujen mielenterveystyöntekijänä on ollut sosiaalityöntekijä, kevätlukukauden ajan kesäkuun loppuun psykiatrinen sairaanhoitaja. Tavoitteena on ollut kartoittaa yläkoululaisten tuen tarpeita mielialaan liittyvissä ongelmissa, tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa nuoria, joilla ongelmia sekä pyrkiä kokeilemaan uusia työmenetelmiä ja -tapoja ehkäistä ongelmien vaikeutumista. Kevätlukukauden aikana on myös selvitetty psykiatrisen osaamisen jalkauttamisen mahdollisuutta kouluympäristöön sekä oppilaiden että koulutyöntekijöiden tueksi. Maksatuskauden aikana jatkettu nuorten ryhmiä, lopeteltu yksilötapaamisia ja saattaen vaihdettu tukea tarvitsevia nuoria jatkohoitoon, koottu haastatteluun arviointia nuorten psykososiaalisista palveluista sekä loppuraporttia projektityöntekijän työstä.

Työn sisällöt kokonaisuudessaan:

Tiedottaminen mielenterveyteen liittyvistä asioista ja psykoedukaatio luokissa, nuorten hyvinvointitapahtumassa ja vanhempainilloissa sekä suunnittelemalla esite vanhemmille nuorten mielenterveydestä

Luokkatyöskentely luokkahengen parantamiseksi yhteistyössä opettajan kanssa

Nuorten mielenterveyttä edistävät, voimavaraistavat ja ongelmia ehkäisevät pienryhmät yhteistyössä kuraattorin, seurakunnan erityisnuorisotyöntekijän ja Rompun työntekijän kanssa

Työparityöskentely yksittäisen nuoren asioissa

Yksilö- ja perhekeskeinen työ

Konsultaatiokeskustelut muiden oppilashuollon työntekijöiden kanssa

Nupin asiakastilastot sekä työntekijähaastattelut nuorten palveluista

Tavoite 4.

Vahvistetaan ennaltaehkäisevää työtä, mm

Suunnitelma:

- **Toimiva lapsi & perhe –menetelmien juurruttaminen sekä tarpeen mukainen lisäkoulutus ja menetelmäohjaus**
- **Depressio-ohjaajakoulutus yhteistyössä Mielenterveys- päihdetyön kehittämishankkeen kanssa**
- **Stressinhallintakurssit yläkoululaisille ja toisen asteen opiskelijoille**
- **Ehkäisevän päihdetyön teemapäivät Enontekiön ja Muurolan yläkouluissa ja lukioissa**

- **TimeOut!Aikalisä!-Elämä raiteilleen toimintamallin kokeilu toisen asteen koulutuksessa keskeyttämisten vähentämiseksi ja keskeyttämisistä aiheutuvan nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi**
- **Tarpeen mukaista koulutusta mielenterveyden häiriöiden tunnistamiseen, arviointiin ja varhaiseen hoitamiseen**

Toteutus maksatushakemuskaudella:

Menetelmäkoulutukset ja menetelmien soveltaminen käytännössä

- ◆ **Toimiva lapsi & perhe-menetelmien klinikkokoulutusta** yhteistyössä Mielenterveys- ja päihdetyön kehittämishankkeen ja Lapin sairaanhoitopiirin kanssa 18.11. 2008 – 14.9.2009 . Valmistunut 7 uutta klinikkoa, osallistujia yhteensä 14, joista yksi keskeytti.
- ◆ **Friends –mielenterveyden ja tunnetaitojen edistämishjelmat kouluilla**
Hanke järjesti koulutyöntekijöille yhteistyössä Aseman lapset ry:n kanssa helmikuussa 2009 . Ohjelmaa on toteutettu kevään aikana kouluilla Muoniossa, Kittilässä, Sallassa, Ranualla ja Rovaniemellä ja syksyllä on alkamassa taas monilla ylä- ja alakouluilla. Hanke tuki ohjelman toteutusta keväällä kahdella alakoululla, joihin hankittiin kirjat yhdelle luokalle. Palautteet toteutuksesta on kerätty ja ne raportoidaan varsinaisessa hankeraportissa.
- ◆ **Nuorten stressinhallintakurssit**
Nuorten masennuksen ehkäisemiseksi on järjestetty syksyllä 2008 koulutuskokonaisuus, johon kuului teoriapäivä nuoruusiän mielialahäiriöistä sekä kaksipäiväinen nuorten stressinhallintakurssien ohjaajakoulutus. Ohjaajakoulutusta järjestettiin kahdelle ryhmälle ja kaikkiaan 28 koulu-, sosiaali- ja terveystoimen ammattilaista sai ohjaajan pätevyuden. Ohjaajakoulutukseen osallistuneille on pidetty juurtumista edistävä menetelmäohjauspäivä tammikuussa ja lokakuussa 2009. Kurseja nuorille on järjestetty Rovaniemellä, Posiolla, Sodankylässä, Sallassa ja Kolarissa, osassa kuntia jopa useampia. Kokemukset kurseista ovat olleet myönteisiä, erityisesti ne nuoret jotka mielialaseulassa saivat korkeita pisteitä ovat ohjaajien mukaan hyötäneet kurssista.
- ◆ **Ryhmäohjaajakoulutus Rovaniemellä**
Hankkeessa on yhtenä tavoitteena tukea ryhmämuotoisten työmenetelmien käyttöön ottoa. Tähän liittyen järjestettiin Rovaniemen kaupungin työntekijöille ryhmäohjaajakoulutusta touko – lokakuu 2009 yhteistyössä Napero-hankkeen kanssa. Koulutukseen on osallistunut perhetyöntekijöitä, koulukuraattoreja ja terveydenhoitaja
- ◆ **Narratiivisen työtavan koulutus/ menetelmäohjaus perheneuvoloille**
Hankekuntien perheneuvolat ovat hyvin eri tavoin resurssoituja. Erityisesti Sodankylän perheneuvolassa varsinainen perheneuvolatiimi on puuttunut. Perheneuvoloiden keskinäisen verkostoitumisen tukemiseksi ja osaamisen vahvistamiseksi järjestettiin narratiivisen työtavan koulutus ja menetelmäohjaus prosessina alkaen joulukuussa 2008 ja jatkuen syyskuuhun 2009.

Syksyllä järjestetyt tilaisuudet olivat reflektiivisiä case-ohjauksia, joista kaksi toteutettiin videoneuvottelua käyttäen Kemijärven ja Sodankylän työntekijöille.

◆ **TimeOut!Aikalisä! –toimintamallin kokeilu toisella asteella – Nuorten Aikalisä**

Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi on yhteistyössä Kemijärven ammattiopiston ja paikallisten aikalisäohjaajien sekä Mielen terveys- ja päihdetyön kehittämishankkeen kanssa pilotoitu TimeOut!Aikalisä! -toimintamallin soveltamista opiskelijoiden tukemiseen keskeyttämistilanteissa. Lisäksi hankkeen erityistyöntekijä on ollut ammattiopiston oppilashuollon ja asuntolanhoitajan tukena viikoittain paikan päällä ja lisäksi etänä videoneuvottelua käyttäen tarpeen mukaan. Myös nuoret ovat voineet käydä keskustelemassa ongelmistaan hänen kanssaan sekä paikan päällä että etäyhteydellä.

Helmikuussa 2009 järjestettiin yhteistyössä mielen terveys- ja päihdehankkeen kanssa ohjattuja ryhmäkeskusteluja opettajille. Ryhmiä oli neljä ja kukin ryhmä kokoontui kaksi kertaa. Teemoina oli nuoruus ikävaiheena, voimavara- ja ratkaisukeskeisyys, ehkäisevä työote ja nuorten ohjauksen toteuttaminen käytännössä. Keskustelujen tuloksia esiteltiin yhteisesti kehittämispäivässä maaliskuussa. Oppilaitoksessa on näiden keskustelujen pohjalta jatkettu keskeyttämisiä ehkäisevien tukikäytäntöjen kehittämistä ja aikalisäohjauksen kokeilua keskeyttämisen uhatessa. Kevään ja syksyn aikana aikalisäohjaajille on ohjattu oppilaitoksesta jo yhteensä 11 nuorta. Osa heistä on palannut takaisin oppilaitokseen, osa löytänyt muun ratkaisun. Kesäkuussa pidettiin Helsingin vastaavan Tsemppari Nuorten aikalisä -hankkeen ja THL:n edustajan kanssa verkostokokous THL:ssa ja syyskuussa vastaava kokous Pyhätunturilla sekä aikalisäohjaajien ja ammattioppilaitoksen henkilöstön yhteinen työkokous Kemijärvellä.

Muu toiminta

- ◆ Järjestetty perhetyöntekijöiden työnohjauksellinen vertaistapaaminen toukokuussa 2009. Päivillä käsitelty perhetyön menetelmiä, oman työn haasteita ja reflektoiden pohdittu yhdessä psykoterapeutin johdolla vaikeita asiakastilanteita. Osallistujina kuntien lastensuojelun perhetyöntekijöitä. Aiemmin vastaavat päivät järjestettiin marraskuussa 2008
- ◆ Järjestetty yhteistyössä Mielen terveys- ja päihdetyön kehittämishankkeen kanssa ohjaus-, johtoryhmän jäsenille, kuntien luottamushenkilöille ja työntekijöille sekä muille yhteistyökumppaneille kehittämisseminaari Mielekkäästi tulevaan 23. – 24.4.2009
- ◆ Ylläpidetty hankkeen kotisivuja ja välitetty erilaista materiaalia ja hyviä käytäntöjä niiden kautta sekä päivitetty kuntakohtaiset hyvinvointi-, mielen terveys- ja päihdeindikaattorit
- ◆ Projektipäällikkö osallistunut Rovaniemen kaupungin Napero-hankkeen ohjausryhmätyöskentelyyn

- ◆ Projektipäällikkö osallistunut valtakunnallisen ohjausryhmän kokouksiin, valtakunnalliseen mielenterveys- ja päihdetyön kehittämisseminaariin 25.8.2009, sosiaali- ja terveysturvan syyspäiville 12.- 14.8.2009, valtakunnallisille oskepäiville 26. – 27.8.2009 sekä lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishankkeiden arviointiseminaariin Jyväskylässä 7.9.2009

Arvio tavoitteiden toteutumisesta sekä selvitys arvioinnin toteutuksesta:

Arviointi toteutetaan itsearviointina. Hankkeen työntekijöiden työ ja hankkeen toiminta on painottunut syksystä 2008 – kevääseen 2009.

IP-pohjaisessa konsultaatiossa on päästy kokeilemaan sekä työntekijöiden vertais- ja ryhmäkonsultaatiota että erikoistasolta perustasolle tapahtuvaa konsultaatiota. Kokemuksia saatiin myös videoneuvotteluohjelman käytöstä asiakastyössä. Tunturi-Lapin alueelle saatiin luotua toimiva rakenne ja malli lastenpsykiatrian konsultaatioon ja lapsen tilanteen arviointiin. Palaute työntekijöiltä ja perheiltä on ollut myönteistä. Kaikki kunnat eivät kuitenkaan ole hyödyntäneet tarjottua mahdollisuutta vedoten mm. siihen ettei ole aikaa paneutua uuden välineen käyttöön ottoon tai että mieluummin halutaan konsultti paikan päälle. Toisaalta asiantuntijapalveluja konsultaatioon ei pystytty hankkimaan riittävästi, mm. nuorisopsykiatrian palveluita ei videokonsultaatioon saatu. Tekniset ongelmat ovat hidastaneet videoneuvottelun laajamittaista käyttöön ottoa. Onnistuneet kokemukset kuitenkin rohkaisevat jatkamaan työtä käytön edistämiseksi. Työntekijöiltä ja konsulteilta pyydettiin käyttökerroittain arviointi sekä teknisen toteutuksen että sisällöllisen soveltuvuuden osalta. Sisällöllisesti videoneuvottelu oli soveltunut hyvin tai erinomaisesti konsultaatioon ja asiakastyöhön silloin kun tekniikka oli toiminut vähintään tyydyttävästi. Kun tekniset ongelmat häiritsivät yhteyttä koko istunnon ajan, ei se myöskään sisällöllisesti voinut onnistua.

Johto- ja ohjausryhmältä on kerätty kyselyllä hankearviointi. Hankkeella on yhteinen johto- ja ohjausryhmä mielenterveys- ja päihdehankkeen kanssa. Valitettavasti vain vajaa puolet vastasi kyselyyn (13/28). Kyselyssä aiheina oli hankkeiden tavoitteiden tuntemus, oma toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi, menetelmäkoulutukset ja menetelmien juurruttaminen, videoneuvottelun käytön esteet ja edistävät tekijät, hankkeiden swot sekä jatkokehittämisen kohteet. Arvioinnista on kooste hankkeiden kotisivuilla

Hankkeen erityistyöntekijän työstä koottiin arviointi yhteistyötahoilta, vastaajia 12. Työntekijät kokivat saaneensa häneltä omaan työhönsä tukea ja hän on ollut helposti tavoitettavissa. Paljon tai erittäin paljon työhönsä tarvitsemaansa erityisosaamista oli saanut puolet vastaajista. Yli puolet vastaajista oli kokenut saaneensa apua myös videovälitteisestä konsultaatiosta. ” On ollut konsultaatioapuna hyvin, asiantuntevaa ja ammattitaitoista ohjausta...” Enemmän olisi joku odottanut yhteistyötä paikallisten erityisyksiköiden kanssa asiakastilanteissa.

Samoin koottiin arviointipalaute koulujen mielenterveystyöntekijän työstä. Projektityöntekijän koettiin tukeneen oppilashuollon työtä, olleen helposti tavoitettavissa. Kaikki vastaajat (11) yhtä epätietoista lukuun ottamatta arvioivat työpanoksesta olleen paljon tai erittäin paljon hyötyä. Eriteltynä tehtäväsällöittäin erittäin hyödyllisenä pidettiin pienryhmätyötä ja vanhempien kanssa työskentelyä. ”

”Parasta on ollut yhdessä työskentely ja se että on saanut tarvittaessa tukea mielenterveysalan työntekijältä.” Lähes kaikki (9) olivat sitä mieltä että koulussa tarvitaan mielenterveystyöntekijä.

Koulutuksesta ja konsultaatiosta on kerätty osallistujilta ja käyttäjiltä arvioinnit. Toteutettu myös menetelmien juurtumista koskeva kysely menetelmäkoulutuksiin osallistuneille. Tulosten kokoamista varten lisättiin sihteerinä toimineen suunnittelijan työajan käyttöä lokakuun ajaksi. Tuloksista erillinen kooste.

Henkilöstön käyttö:

Kokoaikainen projektipäällikkö 1.12.2007 – 31.10.2009

Osa-aikainen sihteeri (10 %) 1.2. – 30.9. 2009, 50 % ajalla 1.10. – 31.10. menetelmäkyselyn koonti

Projektityöntekijä 1.8.2008 – 31.12.2008, 5.1. 2009 – 30.6.2009

Erityistyöntekijä 1.9. 2008 – 30.6.2009

Suunnittelija 50% 16.4. – 30.4. 2009 sekä 25.5. – 5.6.2009, tehtävänä haastattelujen litterointi

Asiantuntijapalvelut:

Konsultaatiota ostettu Lapin sairaanhoitopiirin lastenpsykiatrian poliklinikalta.

Työnohjausta erityistyöntekijälle Satu Nivalta

Menetelmäohjauksellista koulutusta Lapin perheklinalta

Menetelmäohjausta ryhmäpsykoterapeutti (VET) Riitta Pelkoselta

Ryhmänohjaajakoulutusta Rovaniemen kaupungilta, Jukka Hakolan työpanos

Koulutukset:

Toimiva lapsi & perhe- menetelmien kliinikkokoulutus 18.-19.11., 8.12.2008, 19.1.2009, 16.2.2009, 16.3.2009 , koulutus jatkuu, kouluttaja TtM, perheterapeutti TLP-kouluttaja Mika Niemelä, osallistujia 14, joista yksi keskeytti, 7 sai kliinikkopätevyyden koulutusaikana

Narratiivisen työtavan koulutus/ menetelmäohjaus perheneuvoloille, Lapin perheklinalta, Kari Valtanen, osallistujia 11

Stressihallintakurssien ohjaajien menetelmäohjaus 20.10.2009, ryhmäpsykoterapeutti, osastonhoitaja Riitta Pelkonen, osallistujia 7

Ryhmänohjaajakoulutus Rovaniemellä touko – lokakuu 2009 yhteistyössä Napero-hankkeen kanssa, osallistujia 10

Marja-Sisko Tallavaara
projektipäällikkö